

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС І КРИМІНАЛІСТИКА

Голіна Володимир Васильович,
*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail : golina1935@mail.ru
ORCID 0000-0001-9166-3472*

УДК 343.97:343.85

КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ: ПОНЯТТЯ, СПЕЦИФІКА, СТРУКТУРА, ОБ'ЄКТ ЗАПОБІЖНОГО ВПЛИВУ

У статті розглядається комплекс питань, присвячених кримінологічній профілактиці як складовій частині спеціально-кримінологічного запобігання злочинності. Дається визначення її поняття та структура, обґрунтовується специфіка цього напрямку протидії злочинності, приділена увага об'єкту запобіжного впливу саме кримінологічної профілактики злочинності.

Ключові слова: кримінологічна профілактика, поняття, структура, спеціально-кримінологічне запобігання злочинності, об'єкт, запобіжний вплив, криміногенність.

Голіна В. В., доктор юридических наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, Національний юридический університет імені Ярослава Мудрого, Україна, г. Харьков.
e-mail : golina1935@mail.ru ; ORCID 0000-0001-9166-3472

Кримінологическая профилактика преступности: понятие, специфика, структура, объект предупредительного воздействия

В статье рассматривается комплекс вопросов, посвященных криминалогической профилактике преступности как составной части специально-криминалогического предупреждения

преступности. Даётся её понятие и структура, обосновывается специфика этого направления противодействия преступности, уделяется внимание объекту предупредительного воздействия именно криминологической профилактики преступности.

Ключевые слова: криминологическая профилактика, понятие, структура, специально-криминологическое предупреждение преступности, объект, предупредительное воздействие, криминогенность.

Постановка проблеми. Злочинність («зло чинити») – одна із стародавніх форм соціального буття, яка існує, незважаючи на палке бажання переважної частини людства позбутися її. Це складне соціальне явище, причини й умови якого пов'язані як із генетичними схильностями людей до відхиленої, у тому числі злочинної поведінки, так і з вадами та недосконалістю самого суспільства й ступенем його здатності формувати правослухняну людину. У процесі історичного розвитку людство поступово переконувалося, що для ефективної протидії злочинності недоцільно впливати на тіло, плоть злочинця (жорстокі, нелюдські покарання). Потрібно змінити духовний стан людини, а це можливо шляхом усунення тих різноманітних подразників, які посилюють людські пристрасті і ведуть до нераціональної, деструктивної поведінки. Отже, для протидії злочинності недостатньо тільки кримінально-правових заходів. При всій важливості останніх, очевидно, що вони носять обмежений характер, бо повністю не зачіпають причин і умов злочинності. Виникло (ще з давніх часів) розуміння, що для більш-менш перспективної протидії злочинності потрібні не тільки спеціальні, в тому числі кримінально-правові, але й загально-правові заходи щодо удосконалення суспільних відносин, законодавства, культури, виховання, побуту, самої людини, усунення (при можливості) негативних явищ і процесів у суспільстві, впровадження законності й справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея зв'язку права, справедливості, законності і запобігання злочинності знаходить свій значний розвиток у роботах мислителів і просвітителів XVII-XIX століть: Т. Мора, Ж.-Ж. Руссо, Т. Кампанелли, Ж. Мельє, І. Бентама, Ш. Монтеск'є, Вольтера, Ч. Беккарія, К. Сен-Симона, Ш. Фур'є, р. Оуена та ін. Тоді ж у науці виникло й утвердилось положення про правову державу, в якій право є могутнім регулятором суспільних відносин і засобом вирішення суспільних суперечностей [6, с. 14–18].

Теорія протидії злочинності переважно шляхом її запобігання збагатилась новим змістом завдяки науковим працям вітчизняних і зарубіжних криминологів і вчених інших галузей знань XIX-XXI ст. У їх творах були закладені філософські, соціологічні, моральні психологічні, соціальні, антропологічні, організаційно-управлінські, економічні, педагогічні, пенітенціарні та інші основи запобігання злочинності й окремих її проявів (Ю. Антонян, А. Геррі, А. Кетле, Ч. Ломброзо, Д. Дриль, Е. Дюркгейм, Г. Тард, Е. Феррі, р. Гарофало, О. Кистяківський, К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін, М. Гернет, А. Герцензон, Е. Сатерленд, Н. Кузнецова, В. Кудрявцев, О. Сахаров, І. Карпець, А. Зелінський, В. Дрьомін, О. Туляков, О. І. Литвинов, А. Закалюк, В. Шакун,

Б. Головкін та багато інших). Разом із тим окремих робіт, присвячених власне проблемі кримінологічної профілактики як складової частини спеціально-кримінологічного запобігання злочинності, досі не було.

Мета статті – дати уявлення про кримінологічну профілактику як самостійний напрям запобігання злочинності, що має свою специфіку, структуру і об'єкти запобіжного впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, запобігання злочинності – це соціальна політика держави, спрямована на подолання кримінально небезпечних суперечностей у суспільних відносинах з метою їх позитивного вирішення і поступового витиснення (так зване загально-соціальне запобігання), а також спеціальна випереджальна практика протидії формуванню і реалізації на різних стадіях злочинних проявів (спеціально-кримінологічне запобігання).

Теорія і практика розробки та реалізації заходів і методів руйнівного впливу на явища і процеси, які зумовлюють або можуть зумовлювати активізацію криміногенного потенціалу суспільства у виді злочинних проявів, а також недопущення їх здійснення на різних стадіях злочинної поведінки, тобто на стадіях формування кримінальної мотивації, виникнення умислу на вчинення злочинів, готування до злочинів та замаху на злочини, називається спеціально-кримінологічним запобіганням. Зважаючи на викладене, можна зробити висновок, що завдання спеціально-кримінологічного запобігання є як запобігання виникненню детермінуючих злочинні прояви негативних явищ і процесів, обмеження, їх розповсюдження і сфери дії, і навіть усунення, так і оперативне (силове) реагування на формування і розвиток злочинної поведінки. У зв'язку з цим спеціально-кримінологічне запобігання здійснюється за трьома головними напрямками: а) кримінологічна профілактика; б) відвернення злочинів; в) припинення злочинів [9, с. 357–400].

Кримінологічна профілактика злочинності є найбільш складним і разом з тим тонким по розробці і виконанню наступальним запобіжним діянням. Незважаючи на значний інтерес учених і практиків до проблеми профілактики злочинності, багато питань її теорії потребують вивчення. Перш за все, це стосується структури профілактики, правильне змістовне розуміння якої має не тільки суто теоретичне, а й практичне значення. Справа в тому, що деякі вчені взагалі не бажають виокремлювати цей особливий кримінологічний напрям у протидії злочинності і використовують термін «профілактика» як синонім терміна «запобігання» [1, с. 9]. На наш погляд, це все одно, що, наприклад, у медицині вчені і практики відмахнулися б від медичної профілактики, яка дала людству доленосні засоби збереження здоров'я та виживання і лікування небезпечних хвороб (щеплення, вакцинація, гігієна, вітаміни тощо).

Отже, профілактика означає вжиття заходів, які здатні перешкодити реалізації небажаних явищ, подій, зв'язків, наслідків чогось. Завчасне вживання заходів як певна предметна діяльність включає до себе заходи щодо випере-

дження виникнення або використання у злочинних цілях криміногенних явищ і процесів, обмеження розповсюдження і послаблення дії вже існуючих, усунення їх, а також захисту осіб та різних соціальних (матеріальних і духовних) цінностей і благ від можливих злочинних посягань. Залежно від того, на які прогнозовані чи існуючі криміногенні явища і процеси, людські дії спрямована профілактична діяльність, її можна представити за принципом професіоналізації і спеціалізації як окремі види кримінологічної профілактики: а) профілактика випередження; б) обмеження; в) усунення; г) захисту. Вважаємо, не дивлячись на можливі заперечення учених, що сьогоденна практика протидії злочинності потребує саме такої структури кримінологічної профілактики, оскільки в ній дійсно викристалізуються види діяльності, які вимагають специфічних навичок, вмінь, підготовки, знань, тобто того, на що на практиці не звертається належної уваги і, відверто кажучи, не сприймається державою і суспільством. Неможливо не погодитися з А. Е. Жалінським, який зазначає, що професіоналізація і спеціалізація у сфері запобігання злочинності полягає в тому, що вона, по-перше, потребує все більше спеціальних, у тому числі кримінологічних, знань, підготовки, заснованих на кримінологічній базі; по-друге, в тому, що розширюється коло посадових осіб, для яких ця діяльність є основною або провідною; по-третє, всередині профілактики утворюються види діяльності, які потребують специфічних знань, навичок та вмінь [4, с. 283].

Динаміка і трансформація спеціальних процесів, які відбуваються у суспільстві, зобов'язують суб'єктів запобіжної діяльності передбачати і випереджати виникнення нових кримінологічних явищ і процесів або нових зв'язків на тлі тих, що вже існують і діють. Розрив за часом між виникненням і осмисленням кримінологічної проблеми, як свідчить практика, прямо пропорційна небезпеці поглиблення протиріч, появи негативних наслідків, які дорого коштують нашому суспільству і державі (алкоголізм, торгівля людьми, міграція, наркоманія, корупція, сімейне насильство, безпритульність, жебрацтво тощо).

Профілактика випередження – це вид запобіжної діяльності спеціалізованих суб'єктів, заснований на прогнозі, що спрямована на недопущення виникнення криміногенних явищ і процесів, які здатні масово формувати злочинну мотивацію. Профілактика випередження заздалегідь інформує владу про суспільно небезпечні явища, що можуть виникнути в разі здійснення тих чи інших соціально-економічних заходів і безпосередньо або опосередковано детерминувати певні злочинні прояви. Наприклад, своєчасне врегулювання суспільних відносин з метою усунення в такий спосіб причин та умов майбутніх (можливих) злочинів. Ті чи інші недоліки у різних сферах буття і діяльності людей швидко неправомірно використовуються частиною членів суспільства у власних інтересах. Як відзначає відомий російський кримінолог В. В. Лунєєв, інші галузі права, на які покладено завдання оптимального правового регулювання суспільних відносин у різних сферах, а саме в них зосереджено головні детермінанти, що обумовлюють вчинення злочинів, міцно відгородилися від

надання будь-якої допомоги у вирішенні кримінологічних проблем. Однак те чи інше правове регулювання різних сфер суспільних відносин створює або прямі й побічні передумови для злочинності, або правові перепони до їх здійснення, запобігаючи їх вчинкам на різних стадіях визрівання намірів суб'єкта та вирішення своїх проблем злочинним шляхом [8, с. 111]. Злочинність, як пише В. М. Дрьомін, у своїй основній масі віддзеркалює особливості задоволення тих чи інших потреб людини у межах певного різновиду його предметної діяльності [3, с. 90]. Ось чому професор А. І. Долгова визначає злочинність як «соціальне явище, яке полягає у вирішенні частиною населення своїх проблем з винним порушенням кримінально-правової заборони» [2, с. 7].

Прикладом можливого впровадження профілактики випередження є реалізація ідеї кримінологічної експертизи законопроектів в Україні, цінність якої, за думкою її розробника академіка А. П. Закалюка, вбачається саме в тому, що вона дає обґрунтування для своєчасної, як правило, ще до прийняття останніх у формі закону, суспільно доцільної фахової корективи їх змісту, спрямованої на усунення сумнівних або суперечливих норм, і тим самим запобігає негативним наслідкам упровадження законів у життя у вигляді створення сприятливих умов для вчинення злочинів [5, с. 191-192].

Профілактика обмеження передбачає вжиття таких запобіжних заходів, що перешкоджають поширенню в країні, регіоні, місті криміногенних явищ, детермінації окремих видів злочинності та формуванню типових рис різних категорій злочинців [7, с. 80]. У наукових працях профілактика обмеження спеціально не виділяється і частіше розглядається як метод, різні способи організації і управління діяльністю, спрямованої на обмеження факторів і явищ, які детермінують злочинні прояви. Але уже сам факт, що цей метод характеризується сукупністю різних способів організації і управління діяльністю певних суб'єктів, тобто, по суті, діяльність несе яскраво виражений спеціалізований характер, наводить на думку, що профілактика обмеження не стільки спосіб чи метод, скільки вид кримінологічної профілактики, як ми її розуміємо, яка має свої об'єкти запобіжного впливу, ресурсне забезпечення, фахівців, критерії оцінки результатів здійснення та ін. Обмежувальні заходи застосовуються тоді, коли йдеться про явища та процеси, існування яких неминуче в силу певних історичних умов, і які не можуть бути усунені за короткі строки. Отже, профілактика обмеження – і як метод, і як сукупність специфічних заходів, і як вид діяльності – займає проміжне місце між профілактикою випередження і профілактикою усунення. Відомо, що багато негативних явищ у сучасному житті, як це не прикро усвідомлювати, не можуть бути усунені, ліквідовані тими засобами і технологіями, які є у розпорядженні держави та суспільства. Це реальний факт і його слід враховувати у запобіжній діяльності. Профілактика обмеження ставить перед усіма суб'єктами (перш за все не зайнятими тільки протидією злочинності) і намагається вирішити не утопічні, а реальні завдання – завдання складні, можливо на цей час нерозв'язні, але разом з тим

які потребують вирішення. Профілактика обмеження – це застереження від волонтаризму у сфері запобігання злочинності. Наприклад, заходи щодо обмеження незаконного обігу в Україні наркотичних речовин; обмеження поширення віктимізації населення; вживання спиртних напоїв за місцем роботи і в громадських місцях; продажу алкогольних напоїв неповнолітнім; заходи щодо обмеження торгівлі людьми; незаконного обігу вогнепальної зброї, вибухових пристроїв, бойових припасів; фінансування тероризму; корупції та ін.

Профілактика усунення визначає таку діяльність суб'єктів, яка декриміногенізує або навіть ліквідує негативні явища та процеси, що детермінують злочинні прояви. Успіхи профілактики усунення наразі дуже скромні. Жодне велике кримінологічне явище нам ліквідувати не вдалось. Навпаки, з'явилися нові (наприклад, кіберзлочинність, тероризм, торгівля органами або тканинами людини тощо). У зв'язку з цим перед наукою і практикою ставиться завдання пошуку нових профілактичних заходів (профілатехніка, профілатехнологія) та їх експериментальної перевірки, без чого неможливо виробити прийнятні рішення проблеми. Невдачі у проведенні профілактики усунення злочинності та її проявів можуть свідчити як про неадекватність використання засобів, некомпетентність виконавців, поверхові судження щодо природи явищ, так і про їх несвоєчасність або передчасність. Як показує світовий досвід, усунення деяких асоціальних транснаціональних явищ перетворюється на війну (США – «сухий закон»; Колумбія – війна з наркобізнесом; Ірак – протидія тероризму; Сомалі – морське піратство та ін.). Профілактика усунення – бюджетозатратна протидія злочинності. Здійснення профілактики усунення негативних явищ потребує від держави і суспільства розроблення відповідних наукових і управлінських підходів, досвіду, фахівців, наукового, правового, фінансового, матеріально-технічного та іншого ресурсного забезпечення. Отже, тільки багата держава здатна здійснити цей масштабний кримінологічний проект.

Профілактика захисту розглядається як сукупність заходів, що здійснюються з метою ліквідації умов, які сприяють виникненню злочинних проявів, та (опосередковано) антисуспільних поглядів. На відміну від профілактики усунення чи обмеження, профілактика захисту має за мету створення достатнього захисту і безпеки людей та речей, рухомого і нерухомого майна, а також зовнішніх перешкод на шляху посягання на суспільні цінності. Профілактика захисту, якщо взяти її окремо, зрозуміло, остаточно не вирішує питання ліквідації криміногенних явищ або відвернення криміногенної мотивації, але її повсюдне і послідовне проведення ускладнює, а подекуди і робить неможливим вчинення значної групи (особливо майнових) злочинів. Форми реалізації заходів профілактики захисту відомі і широко використовуються практикою протидії злочинності з давніх-давен (нічні дозори, віконні ґрати, металеві двері, складні замки, озброєність населення (в деяких країнах), прилади спостереження, протиугонні засоби, пакетування товарів та багато інших захисних пристосувань). Але головне не в цьому: профілак-

тика захисту, як світова стратегія зменшення практичних можливостей злочинних проявів, потребує наукового обґрунтування запобіжного впливу на свідомість потенційних злочинців технічної охоронної озброєності суспільства, вивчення практики уразливості і можливостей захисту тих чи інших матеріальних і духовних цінностей від злочинних посягань, використання новітніх засобів їх захисту в різних сферах життя, виробництва, розподілу благ тощо, зацікавленість держави в залученні та впровадженні різних ноу-хау, дослідження доцільності запозичення світового досвіду профілактики захисту в національному просторі та ін. Проте не все так просто. Потрібні державні структури, які б займалися цією проблемою.

Кримінологічна профілактика повинна бути суб'єктна, оскільки заходи запобігання пов'язані з конкретними суб'єктами, їх можливостями та ресурсним забезпеченням. А щоб результативно функціонувати в межах зазначених вище різновидів кримінологічної профілактики, суб'єкт такої пізнавально-практичної діяльності зобов'язаний добре знати об'єкт, з яким він має справу [11, с. 107]. Не заглиблюючись у філософське розуміння об'єкта, в дискусії з цього приводу, у кримінологічному значенні об'єкт запобіжного діяння – це окремі негативні явища і процеси реальної дійсності матеріального і духовного характеру (або їх сукупність), різні за генезою, сферою, формами та інтенсивністю проявів, які взаємодіючи з властивостями особистості, призводять до виникнення на загальному та індивідуальному рівнях протиправної, у тому числі кримінальної, мотивації, наміру, прийняття рішення на вчинення злочинів та їх реалізацію. Поняття об'єкта слабо піддається науковій формалізації, але очевидно, що об'єкт (об'єкти) запобіжного впливу відносяться до категорії кримінологічної детермінації. Ще за часів появи кримінології як науки виник термін «криміногенність» як небезпечна властивість об'єктів створювати ймовірність злочинної поведінки, обумовлювати злочинність [10, с. 292; 6, с. 50–53]. Криміногенність об'єкта – величина змінна, а тому вона може бути відображена кількісно-якісними показниками: ступінь криміногенності (вище – нижче); криміногенний набір (більше – менше); криміногенний інтервал (ближче – далі у кримінальному причинно-наслідковому ланцюгу).

Кримінологічна профілактика – діяльність держави і суспільства, спрямована на недопущення або повернення людського свавілля у русло демократії і законності. Тому важливим є не перелік неконкретизованих об'єктів взагалі кримінологічної профілактики, що ледве чи було б доцільним, а визначення об'єктів залежно від її структурних різновидів, тобто об'єкти профілактики випередження, обмеження, усунення і захисту.

Об'єкти профілактики випередження. Нагадаємо, що профілактика випередження є втручанням спеціалізованих суб'єктів у суспільні відносини різних сфер соціального буття (існуючі чи ті, що можуть з'явитися) з метою перешкодження їх криміногенної дії. Відверто кажучи, зараз це звучить як перебільшення

і навіть як фантастика. Але доти, поки не почне практично впроваджуватися цей різновид профілактики (або її заходи). Складовою частиною механізму виявлення криміногенних об'єктів профілактики випередження є, наприклад, наукова кримінологічна експертиза законопроектів, а згодом загалом проектів нормативно-правових актів, ідея виникла ще у 90-х роках ХХ ст. Тут об'єктами є сумнівні суперечності, дисфункції, невідповідність, інші деструктивні чинники, що можуть призвести до суспільної дестабілізації, економічного, соціального, соціально-психологічного напруження, загострення конфліктів, суперечностей, посилення криміногенності об'єктів, зрештою – можливого вчинення правопорушень і злочинів [5, с. 191]. Отже, об'єктами профілактики випередження є недоліки законопроектів та інших нормативно-правових актів, які можуть бути використані зі злочинними намірами. Це лише один з прикладів встановлення об'єктів профілактики випередження.

Об'єкти профілактики обмеження. Криміногенні об'єкти даного різновиду профілактики знаходяться у сферах суспільних відносин, пов'язаних з такими крупними негативними явищами, як пияцтво, алкоголізм, наркоманія, корупція, вандалізм, тероризм, аморалізм, хуліганство, сексуальні збочення (гомосексуалізм, педофілія тощо), торгівля людьми («біле рабство») та ін. Конкретизація криміногенних об'єктів залежить від природи і поширеності явища. А тому їх можна класифікувати на соціально-економічні, ідеологічні, правові, соціально-гігієнічні, контрольно-дозвільні, медичні, педагогічні та ін. Але в узагальненому вигляді об'єктами профілактики обмеження є: правове регулювання суспільних відносин, що виникають і поширюються у зв'язку з існуванням цих явищ; правосвідомість необмеженого кола осіб; суспільно небезпечна поведінка контингенту осіб, які потребують корекції з боку держави і суспільства; криміногенна поведінка окремих осіб тощо.

Об'єкти профілактики усунення. Її криміногенні об'єкти ті ж самі, що й у попередніх різновидів кримінологічної профілактики. Повторюємо, що криміногенні об'єкти розрізняються залежно від соціального рівня суспільних відносин. Одна справа усунення криміногенних об'єктів на індивідуальному рівні (наприклад, лікування наркотичної чи алкогольної залежності особи), інша – на рівні суспільства. Історія людської цивілізації показує, що усунення крупних криміногенних об'єктів (явищ) на рівні суспільства, держави досить складно, якщо не сказати більше – майже неможливо нині. У державі і суспільстві бракує для цього ресурсів і методів запобіжного впливу. Людина змінюється, але не в кращий бік. Але працювати в цьому напрямі, вести пошук необхідно, що підтверджується світовим досвідом. Скажімо, США – «сухий закон», Колумбія – війна з наркобізнесом, Іран, Сомалі – протидія тероризму і морському піратству, Грузія – боротьба з корупцією. І певні успіхи у людства є! Профілактика усунення – найбільш важкий напрям запобігання злочинності, який потребує відповідних наукових підходів, досвіду, навичок, фахівців, наукового, правового, фінансового та іншого ресурсного забезпечення.

Об'єкти профілактики захисту. До об'єктів профілактики захисту належать, з одного боку, різні засоби захисту та збереження державного і приватного майна, документів, грошей, засоби особистого захисту (зброя, спеціальний одяг, запобіжна реклама, технологічні пристрої, протиугонні засоби, віктимологічні заходи, пристрої спостереження, новітні біотехнології); з другого – правосвідомість потенційних злочинців. Профілактика захисту, як світова стратегія зменшення практичних можливостей злочинних посягань, вимагає наукового обґрунтування запобіжного впливу на свідомість потенційних злочинців, технічної охоронної озброєності суспільства, вивчення практики уразливості і можливостей захисту тих чи інших матеріальних і духовних цінностей від злочинних проявів, використання новітніх засобів їх захисту в різних сферах життя і галузей виробництва, розподілу та зберігання, зацікавленості держави у розробленні та впровадженні різних ноу-хау тощо.

Висновки. Як показує наша дослідницька розвідка, існує певна незавершеність теорії запобігання злочинності, поки в ній фактично відсутнє вчення про об'єкт запобіжного впливу. Деякі вчені лише торкаються цієї проблеми, не розробляючи її, не вирішуючи нагальних теоретичних і практичних завдань. Слід підтримати міркування окремих кримінологів про те, що кримінологічною профілактикою повинні займатися не ті, котрі вміють лише говорити, а ті, які вміють і робити, конструктивно діяти, оптимально поєднуючи вербальні засоби і методи з практичним вирішенням суто утилітарних задач (організаційного, правового, фінансового, технічного та іншого характеру) [11, с. 108-109].

Слід також наголосити, що для вирішення теоретичних і практичних питань визначеність змісту понять у кримінології не менш важлива, ніж у інших науках. На практиці наукове поняття «матеріалізується» у певній діяльності, дозволяє окреслити його зовнішні межі, конкретизувати характер, сферу застосування, відповідні методи і засоби. Здійснення кримінологічної профілактики потребує суттєвого наукового, правового, фінансового, кадрового та іншого ресурсного забезпечення.

Список літератури:

1. Давиденко Л. М. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы : монография / Л. М. Давиденко, А. А. Бандурка. – Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – 302 с.
2. Долгова А. И. Преступность, её организованность и криминальное общество / А. И. Долгова. – Москва : Российская криминологическая ассоциация, 2003. – 572 с.
3. Дрёмин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества : монография / В. Н. Дрёмин. – Одесса : Юрид. лит., 2009. – 618 с.
4. Жалинский А. Э. Предупреждение преступлений в условиях НТР / А. Э. Жалинский // Совершенствование мер борьбы с преступностью в условиях научно-технической революции / отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – Москва : Наука, 1980. – 283 с.
5. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2008. – Кн. 3: Практична кримінологія. – 320 с.
6. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посібник / В. В. Голіна. – Харків : Нац. юрид. академія України, 2011. – 120 с.

7. Игошев К. Е. Социальные аспекты предупреждения правонарушений (проблемы социального контроля) / К. Е. Игошев, И. В. Шмаров. – Москва : Юрид. лит., 1980. – 176 с.

8. Лунеев В. В. Правовое регулирование общественных отношений – важный фактор предупреждения организованной и коррупционной преступности : тез. докл. / В. В. Лунеев // Государство и право. – 2001. – № 5. – С. 106–113 .

9. Правова система України: історія, стан, перспективи : в 5 т. – Харків : Право, 2008. – Т. 5: Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В. В. Сташиса. – 840 с.

10. Российская криминологическая энциклопедия / под общ. ред. А. И. Долговой. – Москва : НОРМА, 2000. – 808 с.

11. Смирнов Г. Г. Причинный комплекс преступности как объект криминологического предупреждения / Г. Г. Смирнов // Правоведение. – 2005. – № 2. – С. 104–117.

Golina V. V., Doctor of Law, Full Professor, Full Professor of Department of Criminology and Penitentiary Law, corresponding member NAPrN Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail : golina1935@mail.ru; ORCID 0000-0001-9166-3472

Criminological crime prevention: the concept, the specifics, the structure, the object of precautionary influence

Problem setting. Crime is one of the oldest existing forms of social life, despite the burning desire of human to destroy it. World history persuades explicitly that cruel, inhumane punishment punishments are inefficient to prevent crime. It's necessary to rebuild human behavior, and this is possible through the elimination of various stimuli that enhance human passions and lead to irrational, destructive behavior.

Recent research and publications analysis. Theory of combating crime primarily through its prevention has been substantively enriched during XIX-XXI centuries through scientific works of domestic and foreign criminologists and other researchers, which laid the philosophical, sociological, moral, psychological, social, anthropological, organizational, managerial, economic, educational, penitentiary and other types of crime prevention (Yu. M. Antonyan, A. Herry, A. Quetelet, C. Lombroso, D. Drill, E. Durkheim, G. Tarde, E. Ferry, R. Garofalo, A. Kystyakovskiy, M. Gernet, A. Gertsenzon, E. Sutherland, N. Kuznetsov, V. Kudryavtsev, A. Sakharov, I. Karpets, A. Zelinsky, V. Dryomin, O. Tulyakov, O. Litvinov, A. Zakalyuk, V. Shakun, B. Golovkin etc.).

Paper objective is providing a thorough analysis of a range of issues, related to the criminological crime prevention as an essential part of special criminological crime prevention.

Paper main body. Crime is a complex social phenomenon whose causes and conditions are usually associated with a genetic predisposition to decline form normal behavior, along with the defects and imperfections of the society. Crime prevention is state social policy aimed at overcoming dangerous criminal contradictions in social relations in order to reach positive resolution and the gradual elimination (so-called general social prevention) along with proactive practice of combating criminal offenses at various stages. Crime prevention can be divided into several types: prevention in advance, restrictive prevention, eliminative prevention, protective prevention.

Conclusions of the research. The research demonstrates that the theory of crime prevention is still incomplete, as well as the other doctrines of preventive impact. Some scientists only describe this problem without analysis or solving the relevant theoretical and practical problems. It is necessary to support the hypothesis of some criminologists that criminological prevention has to be placed in the competence of professionals who can act constructively, and combine verbal means and methods of practical solutions in the most efficient way.

Key words: criminological prevention, concept, structure, special criminological crime prevention, object, precautionary impact, criminality.

Надійшла до редколегії 13.07.2015 р.